

PAPER DETAILS

TITLE: Sovyetler Birliği Koünist Partisinin Yeni Tüzüğü ve Üyelerin Görevleri

AUTHORS: F H ARMAOGLU

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37474>

SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN TÜZÜĞÜ VE ÜYELERİN GÖREVLERİ

Doç. Dr. F. H.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 22. Kongresi Ekim 1962 tarihleri arasında Moskova'da toplandı. Ölümündenberi Kruşçov'un liderliğindeki Partinin yedinci üçüncü Kongre'dir. Birincisi, Stalin'in ölümünden sonra yapılabilen ve 14 - 25 Şubat tarihinde toplanmış idi. Sovyet Rusya'nın iç politikası bakımından bu Kongre, Stalin putunun yıkılması, resmî deyimle «kişiyi mahkûm edilmesidir. Kruşçov, ancak üç yıllık bir süre sonra liderler grubu içinde sivrilebilmiş ve gruba karşı çıkmış ve ondan sonra da 20. Kongrede Stalin'e açıkça karşı çıkmak cesaretini bulabilmiştir. Bununla beraber, 22. Kongre, «muhafazakâr» adı verilen Stalin taraftarlarının da konu olması gösteriyor ki, Kruşçov'un kişisel liderliğinden güne kuvvetlenmesine rağmen, Stalin putu henüz tamamlanmamıştır.

Stalin-sonrası devresinin ikinci kongresi, 27 Ocak - 5 Mart 1959 tarihleri arasında toplanmıştır. «Olağanüstü» olarak toplanan bu 21. Kongrede Stalin meselesi yine ele alınmakla beraber, bu kongrenin esas konusunu 1959 - 1965 devresi için uygulanacak beş yıllık ekonomik plân teşkil etmiştir (1).

22. Kongre ise, 20. ve 21. kongrelerden çok d

kültürel plânı olarak da yeni Parti Programı'nı kabul. Sovyet Rusyada Komünist Partisinin programları, hiç ya bu anda çizmiş oldukları bir faaliyet programı zaman kaybetmemiş ve, totaliter rejimin mahiyeti idramların gerçekleştirilmesinde en müessir rol de Partidir. Böyle olunca, diğer programlarda yapıldığı gibi, faaliyet prensiplerini de yeni programa uydurma zorun çıktığından, 22. Kongrede Parti Tüzüğü de önemli geçirmiştir (3). Daha önceki Parti Tüzüklerine nazarkı değişikliklerin genel olarak toplandığı kısım, Partigörevlerini belirten kısımdır. Yeni tüzüğün bu kısmı memize konu olarak ele alacağız.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin ilk Tüz Partinin kurulduğu 1898 yılındaki Birinci Kongrede tir. 1903'deki İkinci Kongrede ise yeni bir tüzük dır. Bu yeni tüzük de 1906, 1907 ve 1912 tarihlerinde birç ler geçirmiştir. Bolşevik İhtilâlinin arifesinde, 1917 yapılan 6. Kongrede tekrar yeni bir tüzük kabul edilr maddelik kısa bir tüzüktü. Bu tüzük, 1919 Aralık ayı 8. Parti Konferansı'nda (4) yeniden gözden geçirilmi delik geniş ve teferruatlı bir tüzük haline getirilmiş züğü, 1922, 1925 ve 1934 yıllarında bazı değişiklikler beraber, bütünü itibarıyla 1939 yılına kadar devam et 1939'da toplanan 18. Kongrede bu tüzük esaslı değış tutulmuştur. 66 Maddelik olan 1919 tarihli tüzük, bu le 77 maddeye çıkarılmıştır. Fakat önemli olan, madd

nın arttırılması değil, lâkin eskiden de mevcut olan mahiyetindeki değişiklik ve özellikle, Parti üyeliğine k rında, Parti üyelerinin hak ve görevlerinde, Parti te sanayi kollarındaki kontrol fonksiyonlarında, v.s. de y şikliklerdir. (5).

1952 Ekiminde toplanan 19. Kongre tüzükte yenis değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerin önemlileri şu toplanmaktaydı: Parti üyelerinin hak ve görevlerine a rin daha teferruatlı hale getirilmesi, Parti üyeliğinden ya ait hükümlerin basitleştirilmesi ve çıkarılma halleri ması, 1934 de kaldırılıp 1939 daki 18. Kongrede tekrar len Parti Konferansları'nın tekrar kaldırılması, Merke nin teşkilâtında yapılan bazı değişiklikler, **Politbüro** ve kaldırılarak, birincinin yerine **Merkez Komitesi Prez ihdası** ve **Orgbüro**'nun görevlerinin Parti Sekreteryası deruhde edilmesi (6).

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin tüzüğündek ler dolayısıyla şu kadarını belirtelim ki, Sovyet Rus milletlerarası sahnedeki durumu, gerek içerde geçi gelişmeler, Komünist Partisinin gerek bünyesine ve lât ve işlemesine daima etki yapmıştır. İktidar grupla ra hâkim olmalarında Parti en büyük ve müessir bir ğu için, Sovyet politikasına hâkim olan iktidar grupla naş şekilleri Partiye de daima çeşitli yönler vermektedir bakınca, Parti tüzükerini de şu şekilde vasıflandırm olmaktadır: 1919 Tüzüğü esas itibarıyla Lenin devrinin 1952 tüzükleri de Stalin devrinin tüzükleridir. Stalin

I

1961 Tüzüğü'nün **Giriş** kısmından sonra **Parti Üyeleri, Görevleri ve Hakları** başlığını taşıyan 1. Madde üyeliğin genel şartlarını ve 2. Madde ise üyeliğin ni belirtmektedir ki, incelememizin konusunu teşkil edecektir. Üyeliğin genel şartları da üyelerin yetli yetli koymuş olduğundan, bunları da yapılmış sayarak konumuzun içine aldık.

Tüzüğü'nün Birinci Maddesi, Parti üyeliği için şartları şu şekilde belirtmektedir :

1. Parti Programı ile Parti Tüzüğü'nü

Bu birinci şart dolayısıyla bazı noktalar üzerinde durulmaktadır. Bir defa, bilindiği gibi, Sovyetler Birliği'nin programları zaman zaman değişmekte ve bir öncekine nazaran büyük farklılıklar göstermektedir. Demokratik düzende faaliyette bulunan siyasal partiler olarak, Sovyet totaliter rejiminin Komünist programı değişmez programı yoktur. Özellikle, bu program memleket-dışı gelişmelere ve liderlerin politikalarıyla değişmektedir. Böyle olunca, belirli bir tarihte Parti kabul ettiği program ile daha sonraki tarihte kabul ettiği program aynı olmamaktadır. Öte yandan, Tüzüğü'nün birinci maddesi üyenin o tarihteki Parti Programını despotik olarak belirtmediğine göre, her üye Partiye giren veya kabul edilen yeni programları da kabul etmekle zorunlu olmaktadır. Adetâ Partiye giren

redilmemiştir. Bu durum için önemli bir sebep bul. Çok muhtemeldir ki, tecrübenin verdiği bir sonuç ol. ayrıca parti tüzüğü'nün koyduğu hükümlerle bağlama tesanüt, bütünlük ve monolitik karakterini korumada da olarak düşünülmüştür.

2. Komünizmin inşasına faal bir şekilde katılma

1961 tüzüğü'nün getirdiği yeniliklerden biridir. Ne 19 1952 tüzüklerinde böyle bir şart mevcuttu. Bununla b tüzüğü böye bir hükmü genel bir mahiyette kabul et göre, sadece programı kabul etmek yetmiyor, fakat bu programın «gerçekleşmesi için faal bir şekilde çal rekli sayılıyordu. Bu suretle, programın mahiyeti ne bu programı gerçekleştirmek için çaba harcamak Halbuki şimdi yeni tüzük, üyenin hangi yönde çaba belirtiyor ve bunun da komünizmin inşası olduğunu biatiyle bu durum 22. Kongrede kabul edilen yeni Pa ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Burada şu noktaları bel mektedir: 1939 tüzüğünde Parti'nin esas görevleri «sosyalist sistemin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi iç de... liderlik» denilmişti. Yani, 1939 tüzüğü Sovyet yalizmin yerleştirilmesi devresinin tüzüğü oluyordu. de ise (Mad. 1, par. 3) «sosyalizmden komünizme te kal ile komünist bir cemiyetin inşası» denilmek sure züğü'nü sosyalizmden komünizme intikal devresinin mıştır. Halbuki 1961 tüzüğü (Giriş kısmı, par. 2 ve 3 tam ve nihaî zaferini kazanmıştır» dedikten sonra vet halkının büyük yaratıcı faaliyeti'ni idare eder ve

Bu son üç şart, bundan önceki tüzüklerde de edilmiş olan prensiplerdi. Bu üç şarttan ilk ikisi, trinin önemli özelliklerinden birini taşımaktadır. Şıldığına göre, bir Sovyet vatandaşının sadece parti ile iş bitmiş olmamaktadır. Aynı zamanda Parti teşlişması ve parti kararlarını uygulaması da gereken üyesi olan Sovyet vatandaşının yapması gereken iş dede «görevler» halinde teferruatlı olarak sayılmışdır. Bu görevleri incelediğimizde göreceğiz ki, dendeki parti üyeliği ile Komünist Partisinin üyeliği farklar vardır. Bu durum, Sovyetler Birliği Komün Lenin'in orijinal parti anlayışını muhafaza ettiğindir. Lenin'e göre, Komünist Partisi, bir liderler tefesyonel ihtilâlciler grubu, ihtilâl için her bakımdan «élite» grup olmalıydı (8). Bugün artık bir ihtilâl konusu olmamakla beraber, Parti, hükmeden bir pabalı bir élite partisidir. Parti için birinci derecede Parti liderliğine sadık ve bende üyelerle toplumun nı doldurmaktır (9). Bunun içindir ki, Parti teşkilâmesinde çalışmak ve liderlik kademesinin kararları ve yürütmek önemli üyelik şartları arasında yer a gün Sovyet Rusyanın bugünkü nüfusu 220 milyon ğu halde, Komünist Partisinin üye sayısı, 843.489 mak üzere, ancak 9.716.005 dir (10).

Üyelik aidatı hakkındaki hükümler tüzüğün 7 delerinde bulunmaktadır. Bunlara göre, her üye Pa

de aylık kazancı 2.000 rublenin üstünde olanlar % 3 züğünde ise 300 rublenin üstünde olanlar bunun olarak vermektedir. Görüldüğü gibi 1939 ve 1961 yüksek, 1952 nisbeti ise düşüktür. Bu durum, sanayi üyelik politikası ile yakından ilgilidir. İkinci Dünya zamanı Parti, Ordunun desteğini kazanmak için, asl partiye alınması için büyük bir kampanya açmıştır. Bu olarak Partinin asker üyelerinin sayısı savaş yıllarında artmıştır. Meselâ 1941'de Parti üyelerinin % 42.4 ü % 60'ı askerlerden meydana gelmişti. Savaşın sona erenlenmiş ve Partiye «aktivist» denen teknisyenler «intelligentsia» sınıfının alınması politikası uygulanmıştır (11). İkinci olarak, 1952 tüzüğünde aidat nisbetleri düşürülmüş, savaşın getirdiği ekonomik sarsıntılara da bu nazardır. Son tüzükte, bu nisbetlerin yükseltilmesinin yanında iki faktörün rol oynaması muhtemeldir: Birincisi, da Sovyet ekonomisindeki olumlu gelişmelerin gelirlerindeki etkisi; ikincisi de, üyelik politikasında teknisyenlerin birinci plânda yer işgal etmesi ve aynı zamanda durumlarının yükselmiş olmasının bunların gelir seviyelerine olumlu etkisidir. Lenin'in orijinal parti anlayışına göre partinin militan bir teşkilât olması gerektiği hakkındaki görüşleri 1960 Şubatında söylemiş olduğu şu sözler ilgi çekicidir: «Yeni Partiye girebileceğini söylemiş olsaydık, Partinin üyeleri yonlarca üyesi olurdu. Fakat bizim buna ihtiyacımız

1961 Tüzüğü, parti üyeliğinin genel şartları belirleyen tüzüğünün bir hükmünü tamamen kaldırmış ve bu

mesi olayının komünist cemiyette de mevcut ve endişesi de bugünkü Sovyet liderlerinin kafas etmiş değildir. Kruşçov 17 Ekim 1961 günü Komitesini Raporunu okurken ve komünist toplumu üzerinde dururken şunları söylemekten kendisi «Sovyet toplumumuzda, karşılığında hiçbir şey verilerinin sırtından yaşamak isteyenler hâlâ mevcut

II

Yeni tüzüğün 2. Maddesi parti üyelerinin görevleri ve bu görevler 10 paragrafta toplanmış bulunmaktadır. 22. Kongrenin açmış olduğu doktriner tam mânasiyle taşınmaktadır.

2. Maddenin (a) paragrafı üyelerin görevleri saymaktadır: «Komünizmin maddî ve teknik temeli için mücadele etme, işe karşı davranış bakımından, işin prodüktivitesini yükseltme, yeni ve ter herşeyde inisiyatifini ele alma, ileri tecrübeyi destek teknolojiyi gayet iyi bilme, kişisel niteliklerini geliştirme, anavatanının kudretinin ve mülkiyetinin temelini sosyalist kamu mülkiyetini koruma ve arttırma.»

Bu görevlerden, çalışmada örnek olma ve sosyalist mülkiyetinin korunması ve geliştirilmesi 1952 tüzüğüne göre. Yalnız şu farkla ki, 1952 tüzüğü, sosyalist kamu mülkiyetinin korunma ve takviyesinden söz ederken, yeni tüzük, sosyalist mülkiyetinin artırılmasından bahsetmek suretiyle bu konudaki

münizmin maddi ve teknik temelini yaratılması m
ye yatırımlarını gerektirecektir. Fakat esas olan, b
en rasyonel ve en ekonomik şekilde kullanılması, a
yet ve vazami şekilde vakit kazanacak şekilde kullan

Program, komünizmin maddi ve teknik temelini
safhasının gerçekleştirilmesini yirmi yılda derpiş ett
yonel kullanma, müessiriyet ve vakit kazanma önem
maktadır. Meseleye aynı açıdan bakınca, işin prodü
seltmede aynı derecede önemli olmaktadır. Programd
timinde özellikle Birleşik Amerika'yı geçmek birinci
olarak ele alınmış ve bunun için de, Sovyet Rusy
üretiminin gelecek on yıl içinde 2.5 misli, gelecek y
de en az 6 misli arttırılması gerektiği, bunu gerçe
de, gelecek on yıl içinde endüstride işin prodüktiv
linden daha fazlaya yükseltmek, gelecek 20 yıl içinde
misline yükseltmek gerektiği belirtilmiştir (17). Kr
Komitesi raporunda da bu nokta üzerinde durarak
«Dikkatimizi teksif edeceğimiz başlıca şey, **işin
ni her bakımdan arttırmaktır** (metinde italik). Tec
ki, işin prodüktivitesini arttırma bakımından Yed
tesbit ettiği amaç geride bırakılabilir. Bu büyük ve
yedir. Bunu gerçekleştirmek için gerçek bir kahra
cımız olacaktır. Bununla beraber, günümüzde kah
ce heyecan, azim ve çalışkanlıktan ibaret değildir.
aynı zamanda kabiliyet, bilgi, yüksek bir kültür se
teknik ve yenilikler bulmadır» (18). Görülüyor ki
insası ile ilgili olarak parti üyeleri için konulmuş o

ifası bir kahramanlık şekline sokulmuştur. Yeni görevlerindeki bu anlayışı, eski tüzüklere nazaran bir yenilik ve farklılık göstermektedir. Parti proğründe üyeler bir seferberlik havasına sokulmaktadır.

İşe karşı davranış bakımından örnek olma görevi Partinin yeni programı, bu görevin yapılmasını sadıq ve di teşebbüs ve isteğine bırakmamış, işçilerde böyle bir anlayışın geliştirilmesini de bir parti faaliyeti olarak Program bu konuyu Partinin ideoloji ve eğitim faaliyetine sokmuş bulunmaktadır. Program şöyle demektedir: «ideolojik çalışmanın bugünkü safhasında, bütün işçiler bir ideolojik şuurun ve komünizme sadaketin, **komünist bir davranışın...** geliştirilmesini esaslı bir unsur olarak görmektedir» (19). Program daha sonra şunu ilâv eder: «Eğitim faaliyetinde Partinin birinci işi, toplumun bütününde işin komünist telâkkisini geliştirmektir» (20).

Öyle görünüyor ki, parti üyelerinin görevleri ile ilgili olan herşeyde inisiyatifini ele alma, ileri tecrübe ve konusunda iyi bir bilgi seviyesi, sosyal, siyasal ve ekonomik lâtlanmanın alt kademelerinde görev alanları için de yeterli ziyade yürütme ve yönetme mevkiinde bulunanlar için de tutulmuştur. Çünkü bunlar yüksek bir bilgi ve tecrübenin işaretidir ki, bunları üretim verimliliğinin herhangi bir uygulama imkânı ancak yürütme ve yönetmede yetkin için mevcut olabilir. Gerçekten, Kruşçov Merkez Komitelerinde bu konuya temas ederken, esas itibarıyla yönetimi kâyet etmekte ve şöyle demektedir: «Yeni bir...

makta ve esas olarak üretimin sorumluluk kademeleri
ları gözönünde tutmaktadır. Program şöyle diyor:
mî ilerlemeyi azami seviyesine hızlı bir şekilde
teknik vasıtaların incelenmesindeki ve bunların i
sokulmasındaki gecikmeyi azaltmak için devamlı
gerektiren çok önemli millî bir görevdir. Yeni tek
liklerin yaratılması ve uygulanması bakımından
teşebbüslerin, sosyal teşkilâtların, bilginlerin, müh
lerin ve kolkoz'cuların inisylatif kabiliyetlerini azan
tirmek gerekir» (22).

Üyelere görev olarak verilen, sosyalist kamu r
runma ve arttırılmasında bahis konusu olan da, d
ya tarım alanıdır. Kooperatif-kolkoz çiftliklerinin
kabul edilen statüsü, toprağın durumuna göre,
1/4 - 1 hektar özel mülkiyete dayanan toprak ta
di (23). Bu toprak miktarı çeşitli tarihlerde çeşitli
güştürilmekle beraber, köylüye tanınan bu özel mü
ması için harcanan bütün çabalar sonuçsuz kalmış
kiyet bugüne kadar bir problem olarak devam e
mu mülkiyetinin arttırılmasının üyelere bir görev
sinde bu problemin bir yan kısmını bulmak mümkün

Gerçekten, Kruşçov, 22. Kongrenin 18 Eki
üçüncü ve dördüncü oturumunda, Program hakkı
okurken kamu mülkiyeti konusuna temas etmiş v
«Kamu mülkiyeti, kollektif çiftlik köylüsü de da
bütün halkın hayatının temelidir. Aynı zamanda,
sistemünün ayırıcı özellikleri gelişmekte ve koopera

halkla olan bağlarının kuvvetlenmesine ve genişletmek, halka karşı dikkatli ve saygılı olmak, e ve ihtiyaçlarına derhal cevap vermek».

Yen tüzüğün bu hükümleri, eski tüzüklere kıyasla farklı olmayıp eski tüzüklerin hükümlerinin yeni tüzükte olduğu görülmektedir. Bu hükümler 1939 tüzüğünün 2. Maddesinin (b) fıkrasında, 1952 tüzüğünün de 3. Maddesinin (b) fıkrasında yer almış bulunuyordu. Bununla beraber, yeni tüzükte bazı mahiyet farklılıkları da göstermektedir. 1952 tüzüğünün 3. Maddesinin (b) fıkrasında, aynen uygulanması zorunluluğu belirtildikten sonra şöyle denmiştir: «Bir Parti üyesi için sadece Parti kararları yeterli değildir. Bir Parti üyesi bu kararların gerçeğe karşı mücadele etmeye mecburdur. Parti kararlarının resmî bir davranış Partinin mücadele kabiliyetini etkileyeceği netice Parti saflarında kalma durumu ile uyumsuzdur. Karılma sebepleri ne eski ve ne de yeni tüzükte belirtilmemiştir. Bu sebeple, bu hükmün özellikle sonradan çıkarılma anlamı odur ki, Partide pasif ve hareketsiz bir üye bir üye Partiden çıkarılabilecekti. İkinci olarak, Parti üyelerini yukarı kademelerin her türlü kararlarına mutlak bir itaate sevk etmek suretile, Partinin disiplin bünyesini ve Stalin diktatörlüğünü daha net bir mahiyet göstermektedir. Her ne kadar 1952 Madde (d) fıkrası da Parti ile halk arasındaki bağları kuvvetlendirmesinden ve emekçi halkın ihtiyaç ve isteklerini karşılamasından bahsediyorsa da Stalin diktatörlüğüne karşı...

liberal bir hava ve nisbî de olsa bir serbestî getirmesini vermeye çalışmıştır. Görünen odur ki, Kruşçov'un kişiliğini yıktıktan sonra bunun yerine kendi kişiliğini dayandırdı ve böyle olunca da iktidarını bir desteğe dayandırdı. Bunu da halka Stalin'den daha fazla eğilme ile yaptırılmaktadır. Gerçekten gerek Parti Programına, Merkez Komitesi Raporu'na bakılırsa, herşeyin halk için ve halkın yükseltilmesi için yapılmakta olduğunun söylenmektedir. Merkez Komitesi Raporu'nda, Parti ile halk arasındaki kuvvetlendirilmesi gerektiği özellikle belirtilmiştir. Aynı raporda, bütün bu işlerin gerçekleştirilmesine bağlı olduğu belirtilmekte ve «Komünist Parti halkın ve her Sovyet erkek ve kadınının büyük çalışmaktadır» (26) denilmektedir.

IV

2. Maddenin (c) paragrafının üyeler için beş görevi vardır: «**Memleketin siyasal hayatına, devlet işlerine ve ekonomik ve kültürel inşaya faal bir şekilde katılma, görevlerinin ifasında örnek olmak, komünist sosyalizmin geliştirilmesine ve kuvvetlendirilmesine yardım**

Hemen belirtelim ki, Tüzüğün bu hükmü tamamen 1952 ve ne de 1939 tüzüklerinde Parti üyelerine yüklenmiş değildi. Yalnız şu farkla ki, 1939 Tüzük Madde (b) paragrafında, «Parti ve memleketin peşinen faal bir şekilde katılma» diye bir görev zikredilmişti. Fakat 1952 tüzüğünde bu hükmün kaldırılmış

«Böylece, memleketimizde sınıf münasebetleri, bir safhasına girmiş bulunmaktadır. Proleter halkın sosyalist demokrasisi olmaktadır. Büyük dediyoruz ki, Lenin tarafından tesbit edilen anlayış: İstisnasız bütün vatandaşları devletin idaresine çekmek. Sovyetler ve bunların komiteleri, kooperatifler ve bunların komiteleri, sendikalar, Komsomol teşekkülleri vasıtasile milyonlarca Sovyet halkı kitleleri için memleketin idaresine faal bir şekilde katılmaları.

«Kamu işlerinin idaresine her Sovyet vatandaşının katılması - İşte bizim amacımız ve sloganımızdır» (26).

«Devlet organlarını daha da mükemmelleştirmek. Halkın Temsilcilerinin Sovyetlerini halkın muhtarlığında yeniden teşkilâtlandırmaya birinci derecede Partimiz, daha da geniş sayıdaki hükümet görevlilerine devretme işine devam edecektir. Bununla beraber, bu kitle teşekküllerinin gelişme seviyelerinin, devletin kadar bağımsız şekilde faaliyette bulunabilmesinde tutulması da önemlidir. Amacımız, sadece devletin teşkilatını değiştirmek değil, lâkin köklü bir şekilde yenilemektir» (27).

Demek oluyor ki, komünizmin inşası devresinde devletin idaresinde de yeni bir gelişme ortaya çıkmakta ve devletin idaresine de iştirak ettirilmesi suretile, istihsal vasıtasile devletin idaresinin temeline bir sosyalist münasebet konulmak istenmektedir.

yetkisini merkezî hükümete bırakmak istiyordu. Orta mahallî sovyetlerdeki halk temsilcilerinin sürelerini tesbit etmiş ve bu kısa süreler dolayısıyla bütün halkın idaresine katılmasını sağlamaya çalışmıştı. Fakat pratikte bu yürümedi. Çünkü bir devlet idaresinin teşkilâtı, hangi bir vatandaşın çevirebileceği kadar basit değil. Olaylar da gösterdi ki, Sovyet vatandaşının eğilimi de buna müsait değildir. Hele Stalin'in iktidarı mesinden sonra, vatandaşın kamu idaresindeki rolü kenarı atılarak, merkeziyetçi ve otoriter idare etmeye yerleşmiştir.

Bu meselenin şimdi Kruşçov tarafından tekrar gündeme alınması, Kruşçov'un iktidar politikasına bağlamak gerek. Kruşçov'un, kendi iktidarını halka daha sempatik gösterebilmek için halka daha fazla dayanabilmek için özel bir çaba gösterdiği na şüphe yoktur. Gerek Raporda, gerek Tüzükte halkın idaresine katılmasına önem verildiği gibi bir sanının yayılması bundandır. Fakat işin gerçeğinde durum farklıdır. Bir defa, Sovyet totalitarizminin son derece komplike ve aynı zamanda iddialı görünen ekonomik kalkınma bit edilen komplike plân ve teşkilât, gerçek anlamında halkın idaresine hiçbir zaman müsait değildir. Birinci olarak, sık bir sistemde, olsa olsa ancak uzmanlaşmış tekerlemler alabilir, yoksa herhangi bir vatandaş değil. İkinci olarak, pratikteki faaliyette, gerek raporun teorik plânında değil, daha fazla hak bahşetmek yerine, hak bahşeder görünüşüne onlara ağır görevler yüklemek bahis konusu olmalıdır.

rin başarısı artacaktır. Şu halde, (c) paragrafı surlar bir bütün olarak ve tek bir çerçeve içinde Sovyet Demokrasisinin gerçek anlamı ortaya

İkinci Maddenin (c) Paragrafı, son olarak münasebetlerin geliştirilmesi ve kuvvetlendirilmektedir. Komünist sosyal münasebetler ne demekti? Yı da yine Merkez Komitesi Raporu aydınlatmaktadır, sosyalizm devresinde sosyal münasebetlerin her kеше kabiliyetine göre, Herkese çalışmasına göre sosyal münasebetler prensibini bir komünist yapmak için, «Herkese kabiliyetine göre, Herkese çalışmasına» prensibini gerçekleştirmek gerekmektedir (2). Bu prensibin hemen yapılması mümkün görülmemektedir. Bu prensibin maddî ve teknik temellerinin yaratılması gerekmektedir.

V

2. Maddenin (d) paragrafında tesbit edilmiş şöyledir: «Marksist - Leninist teoriyi çok iyi bilmek, sosyalist seviyesini yükseltmek, komünist cemiyetin inşaat edilmesine ve yetiştirilmesine yardım etmek. Bunun için, sosyalizmin tezahürlerine, özel mülkiyet psikolojisinin kaldırılması, dinî inanışlara ve geçmişin diğer kalıntılarına karşı mücadele etmek, komünist ahlâk prensiplerine sadık kalmak ve kamu yararını kişisel yararların üstünde tutmak»

Kongrede, «dinsel bâtil inanışlara» karşı mücadele ol-
tur. Tasarıda ilk önce «geçmişin diğer kalıntılarına»
mek suretile din meselesi de bunun içine alınmış g
kin anlaşıyor ki, Kongre, bu deyimle dinsel inanışla
dildiğinin tam mânâsile belirtilememiş olacağını gör
tayı daha açık ve belirli bir şekle sokmak istemiş ve
lara karşı mücadele edilmesini kesin bir görev olarak
lemiştir.

(d) paragrafı, bir tek istisna dışında tamamen
getirmiş, bulunmaktadır. Bu tek istisna da, Marksist
prensiplerinin adanmakıllı öğrenilmesi ödevidir. [1939
2, par. (a), 1952 Tüzüğü Mad. 3, par. (e)]. Bunun
daki görevlerden hiçbirini geçmiş tüzüklerde yer alm

Tüzüğün bu paragrafında belirtilen ödevler bir
ğı zaman, bunların hepsinin tek bir amaca yöneldiğ
dir. Bu da komünist cemiyetin tek yönlü kafa yap
insanını yetiştirmektir. Bu da tabiiatıle birinci plân
eğitimi meselesidir. Partinin yeni programı komün
inşası devresine girildiğini belirttiğine göre ve bu i
ekonomik ve teknik temel ile tamamlanamıyacağını
düşünceye ve telâkkiye sahip tek tip insanın yetişt
şanın moral ve eğitim cephesini teşkil etmektedir. Ö
ni parti programı, komünizmin maddî ve teknik in
iddialı ekonomik gelişme plânları ile ortaya çıkmış
rın gerçekleştirilmesindeki esas yük Sovyet halkı
önce de, bu halkın çalışması üzerinde kontrol gör
Parti... Parti çizgilerine düştüğünden bu çizgiler

ransılar, siyaset ve kültür alanlarında basın, radio, sinema, edebiyat ve sanat vasıtasile kitlevî eğitilmektedir... Bugünkü ideolojik çalışmanın öneminin zaferi için yapılan mücadelede Partiyi ve bütün bir plânla teçhiz eden Sovyetler Birliği Komünist Programını çalışanlara açıklamak gelmektedir» ki, yeni Sovyet insanının yetiştirilmesi meselesi ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ile sıkı bağlantılıdır. İdeolojik plânda yeni tüzükte üyelerin ilk defa bu tüzükte yer almış olmasını belirtmek mümkündür. Esasen, yeni tüzüğün önemli bir de, yeni Parti programı ile tüzük arasında bağlantı kurulmuş olmasıdır. Esasen bu gerçek, Merkez Komitesi'de da ifade edilmiş bulunmaktadır. Rapor şöyle hayatının işi için eğitilmesi, halkın çalışma yolu ve si, hayatî bir zorunluluk olarak işe karşı sevgi ve komünist eğitimi alanındaki bütün çalışmaların noktasıdır» (31).

Böylece ideoloji alanında yeni tüzükle üyelerin görevleri, yani ideolojik bakımdan yetiştirme ve yetiştirilme işi bir tek noktada toplanmaktadır: Çalışmak ve çalışarak fazla çalışılırsa o kadar iyi bir komünist olunmak. Komünist cemiyetin tek tip insanı da çalışmaktan başka beklenmeyen bir makine-insan olacaktır. Ne kadar çok çalışılırsa, liderlerin tesbit ettiği programın gereği de o derece kolay olacak, liderlere o derece büyük fayda olacaktır.

teri İlyiçev, 22. Kongrenin ideoloji konusundaki kında oldukça uzun bir rapor okumuştur. (32). İ Kongrenin komünizmin inşası için tesbit ettiği üç lardı (33) :

1. Zaruri maddî ve teknik temelin yaratılması
2. İşçilerin işlerine karşı davranışını, mümkün çek sosyalist seviyeye ulaştırmak,
3. Sovyet insanının, özellikle genç kuşaklarının ları komünizmin sadık inşacıları haline g gerçekleştirmek.

Görülüyor ki, bu üç unsur birbirile sıkı bir s lunmaktadır ve ikinci ve üçüncü unsurlar tamamen liyet alanında yer almaktadır. Bu suretle ideolojik faaliyetin dayandığı unsurlar, doğrudan doğruya ni komünizmin gerçekleştirilmesi, daha doğrusu ye minin gerçekleştirilmesi alanına yönelmiş bul çev, şu sözlerle bu durumu açık bir şekilde orta «İdeolojik çalışma, Partinin ve bütün halkın ba görevini gerçekleştirme mücadelesinde, yani kon ve teknik temelinin yaratılmasında çok daha aktif bilir ve olmalıdır» (34).

İkinci maddenin (d) paragrafının genel olarak lojik gerçeğe içinde ele alınması gereken diğer bi meselesidir. Hemen belirtelim ki, 1939 ve 1952 ve dinsel inançlarla mücadele konusunda üyeler

Marksis - Leninist doktrinin fikir ve önemli özelliklerinden birini de din düşmanlığında bu doktrinin dayandığı sebep

1. Din, insanlara sabır ve tevekkül telkin etmesini azaltmakta ve bunun sonucu olarak istismarcı zümreye karşı açması gereken mücadele hızını frenlemektedir.

2. Dinin müsamahakâr anlayışı, sınıf tezini belirli bir şekilde ortaya çıkmasını önlemektedir.

3. Din statik bir fikir düzeni olduğu için türlü telâkkiye aykırıdır.

4. Din, her insan toplumunun kaderinin iktidar tarafından tayin edildiğini telkin ettiği için toplum şartlarını aynen kabule zorlar. Bu ise, istismarını devam ettirmek için bir imkân ve vakti, toplum ve toplum şartları sadece insanların şartları değiştirmek de insanların elindedir.

5. Nihayet din, Marksizm - Leninizmin matrisine aykırıdır.

Bu noktalardan hareket eden Sovyet rejimi baren dine karşı devamlı bir mücadele yürütmüş jimin dayanağını teşkil eden kuruluşlarda dinin göstermesine karşı büyük bir titizlik göstermiştir ki esli...

dukalarını açıkca göstermektedir: «Komünist eğitiminin, bir kısım Sovyet halkının yaratıcı kabiliyetlerinde ortaya çıkmasını **hâlâ engelliyen** dinsel inanış ve itikatlardan kurtarılmasını gerektirmektedir. Dahası mahiyette bir dinsizlik propagandasına ihtiyaç vardır. Propaganda ki, bu, halkın bütün kesimlerini ve yaşlarını kapsamalı ve özellikle çocuklar ve yetişkinler arasındaki yayılmasını önlemelidir» (36).

Gerek yeni tüzükte ve gerek 22. Kongrede dinin toplumdaki yerinden önemli bir şekilde ele alınması sebepsiz değildir. Birinci Bolşevik ihtilâlinin hemen ertesinden itibaren geniş bir kampanya açmış ve din müesseselerine ve din adamlarına karşı gayet sert tedbirler almıştır. Bu tedbirlerin ne kadar etkili olduğu söylenemez. Lâkin Sovyet Rusya'nın İkinci Dünya Savaşı'na katılması üzerine, savaşın güç şartları ve savaş çabılarını destekleyen Sovyet liderlerini halkın desteğini sağlama zorunluluğu, dinin bırakmış ve bunun en iyi yolunu da 1943 yılından itibaren üzerindeki baskı ve şiddet tedbirlerini gevşetmede olduğu görülmüştür. Savaştan sonraki ekonomik sıkıntılar ve milletlerin barış için büyük harp durumu sebebiyle savaştan sonra da bu eğilim devam etmiştir. Lâkin bunun sonucu olarak, sadece halkın içindeki din rejiminin temelini teşkil eden Parti, Ordu ve gençlik örgütleri dahi dinsel eğilimlerin birdenbire arttığı görülmüştür. Bu sebeptendir ki, Stalin'in ölümünden sonra, 1954 den itibaren dinle ilgili tedbirlere büyük bir hız verilmiştir. Yalnız, Sovyetler Birliği'ni farklı olarak, bu tedbirler birinci plânda propagandadır. 1957 Mayıs'ında 350 kadar din alayları propagandası için

greden sonra bütün Sovyet basınında din aleyh panyanın açılması (38), din meselesinin 21. K önemli bir mesele olarak devam ettiğini ve ha bulunduğunu göstermiştir.

1961 yılında, yani 22. Kongrenin arifesinde dine karşı mücadelenin iyi yürütülmediğinden di. 1961 yılında yüzlerce ibadet yerinin kapatıl selenin halledilemediği görülmektedir. Zira, S dahi dinle mücadele için birçok yayınlarda kalmıştır (39). Tabiatile bu durum karşısında 22. Kongrede ele alınması ve bundan da önemli sonra tüzüğe konulan bir ödevle dine karşı açık mesi zaruri olmuştur.

Din konusunda belirtilmesi gereken bir diğ lüman Türkler meselesidir. Müslümanlık, Sovye için önemli bir birleştirici unsur teşkil ettiğinden karşı mücadele aynı zamanda milliyetçiliğe karşı gelmektedir. Müslümanlığa karşı yapılan mücadele dinsel eğilimlere karşı yapılan mücadelenin genel ver almakta ve hemen hemen aynı metodlar k Bununla beraber, Müslümanlığa karşı yapılan m rılı bir sonuç vermiş değildir (40).

(d) paragrafında yer almış olan komünist ahlâ gelince, burada da yeni Parti programına başvurm dir. Program, **komünizmin**

koruma, sosyalist vatanını sevmek, sosyalist memleketi koruma, toplumsal ödev, kollektivizm, insanlar arasında namusluluk ve samimiyet, ailede karşılıklı saygı, halkları arasında kardeşlik, barış dâvası için memleketlerin işçileri ile kardeşlik gibi deyimler. Bunlar gerçek anlamında ahlâk prensipleri olmaktadırlar. Bunların ve liderlerin politikasını, tek yönlü disiplinlenişlere temel yapma gayesini gütmektedir. Esasen noktayı açıkça belirtmekten geri kalmamaktadır. Sosyalist toplumda esas yaşama kaidelerinin kuvvetlenmesine yarayan ve vatandaşların serbestçe rıza gömlü bir disiplinin her türlü şekillerini teşvik edecek şekilde, vatandaşların kendi istekleri ile kendilerini disiplinli hale getirmeleri, gerçeğe uymaması sebebiyle, bir taraftan yukarıdaki ahlâk prensipleri ile serbest bir davranışın herşeyden önce disiplinin ve her türlü baskı şeklinin kalıplaşmış bir davranışın bahis konusu olduğu açıktır.

VI

2. Maddenin (e) paragrafının belirttiği görevler: «Çalışan halk kitleleri arasında, sosyalist enternasyonalizmin ve müfrit milliyetçiliğin (şovinizm) kalıntıları ile mücadele etmek; Sovyetler Birliği halkları arasındaki birleşik halkı ile sosyalist memleketler halkları ve bütün dünya çalışan halkı ve proleterleri arasındaki kardeşlik kuvvetlenmesine sözleri ve fiilleri ile yardımda bulunmak».

heranlığı bir şey söylenmiş değildi. Buna kar-
şın yine giriş kısmında, enternasyonalizm ruhu-
nerin **çalışanları** ile kardeşlik bağlarının **kuru-**
düşmanların saldırgan hareketlerine karşı
aktif savunmasından bahsedilmişti. Keza, mil-
1952 tüzüğünde de dokunulmamıştı.

1961 tüzüğünün bu paragrafını ele aldığı-
karşımıza çıkmaktadır: Sosyalist enternasyona-
tanperverliği, Milliyetçilik ve Şovinizme karşı
halklarının birbirleri arasındaki bağların kuv-
yet halkı ile sosyalist memleketler hakları a-
kuvvetlendirilmesi ve, Sovyetler Birliği halkı i-
lerin proleter ve çalışanları arasındaki bağları
si.

Bu paragrafı bu unsurlar açısından inceley-

1) Sosyalist enternasyonalizmi ve Sovyet

Mantık açısından ele alınca, enternasyonalizm
deyimleri birbirleriyle çatışan iki ayrı mefhum
hem vatanını herşeyden üstün tutması ve hem d-
olması, yani kendi vatanı ile başka millet ve vat-
sı, birbirine kolay uzlaşabilecek bir durum değil-
bahis konusu olan, sosyalist enternasyonalizmi
Birliğine liderlik ve öncülük tanınması ve Parti
ruma bu açıdan bakma zorunluluklarıdır.

31 Ocak 1953 tarihli **İzvestiya**'da Sovyet vatanperverliği şöyle tarif edilmekteydi: «Büyük Ekim İhtilâlinde doğan Sovyetimizin köklü değişiminden doğmuş olan Sovyet vatanperverliği yeni ve daha asil tipte bir vatanperverliktir. Bu, vatanperverlik değil, de mevcut olan ve doğduğu ve büyüdüğü toprağa ve toprağa bağlı olduğu alâlede bir sevgi değildir. Bu, muzaffer vatanperverlik değil, memleketi olan anavatan için, Sovyet sistemi için, Sovyet halkımızın dünya - tarihi çapında zaferler kazandıran Stalin Partisi için sevgidir» (44). Şu halde, bu tarz vatanperverlik duygusu, sadece toprağa ve toprak üyeliğine değil, kültüre bağlılık değil, bu toprakta kurulmuş olan hukuk ve sosyal düzenle değil, fakat münhasıran bu toprakta uygulanan doktriner düzene, bu düzenin siyasal ifadesi olan Partiye ve nihayet bunların hepsinin üstünde olan Partiye bağlılık ve sevgi olmaktadır. Bu sevgi tabanından hareketle, tepede bir kişiye olan sevgiye dönüşmektedir. Bununla beraber, bu telâkki tarzında vatanperverlik edilmemektedir. Sanınız ki, 1947 yılında **Bolşevik** (18) bu konuda yazdıkları, altı yıl sonra yapılan yazı çok farklı değildir; «Sovyet millî gurur duygusu, Sovyet bilimi, ilmi ve morallinin büyük ve eşsiz üstünlüğü anlamaktadır» (45). Bu ifadeyle Sovyet vatanperverliği bir mahiyet almaktadır.

Mahiyeti bu olan Sovyet Vatanperverliğinin millî nasyonalizmi ile uzlaştırılması meselesine gelince, bu bir uzlaştırma değil bir süper - pozisyon bahis konusudur.

faatlerine cevap verir, zira bu inşa dünya sosyalist kudretini ve savunma gücünü takviye eder. Bu memleketlere yardım ve desteğini sağlayarak Rusya ile diğer sosyalist memleketler arasındaki kültürel işbirliğini arttırmada daima daha ilerdedir» (46).

Yeni programda yer almış olan bu satırlar sosyalist enternasyonalizmini ne şekilde anladığını de ortaya koymaktadır. Bahis konusu olan, Sovyet liderliğini kabul zorunluluğudur. Mamafih, bu liderlik yıllara nazaran bir yenilik mevcuttur. Son yıllarda Rusyanın liderliği konusu fazla tartışma konusu bir taraftan Yugoslavya'nın Moskova'dan ayrılması Çin - Sovyet çatışması ve Çin'in Sovyet liderliğinden ması ve son olarak Arnavutluğun Moskova'ya ka derliği sarsmıştır. Şüphesiz bunlardan en önemli in durumudur. Komünist Çin'in Marksist - Leninist dine göre ve Moskova'dan daha ortodoks bir şekilde Sovyet dış politikasına karşı tenkitkâr bir duruma Rusya için son yıllarda endişeli bir durum yaratmış ile Pekin komünist âlemin iki ayrı merkezi haline görünüyör ki, yeni Program yeni bir mantıktan hareket etmekte çalışmaktadır. Bu da, diğer memleketlerden daha önce Sovyet Rusya'nın gerçek komünist inşasına girişmeye muvaffak olduğu, bunun da komünist doktrinin uygulanmasında ve gerçekleştirilmesinde

cak bütün milletlerin işçilerinin birleşmesi ve proletaryanın sosyalizmi politikasının izlenmesi ile gerçekleştirilecektir.

Aynı sözlüğün 1958 basımında bir ilâve yapılmıştır. Bu ilâve milliyetçilik konusundaki ayırımı benimsenerek, Amerika, Latin Amerika memeketlerinin milliyetçilikleri de sosyalizmle bağdaştırılmakla beraber, emperyalizme cephe alan sosyalizm tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Böylece bu, Sovyet Rusya'nın bugünkü dış politikasının temel doktriner bir mesnet arama çabasından başka bir şey değildir.

Bolşevik İhtilâlinden önce sanılmıştı ki, komünist ihtilâli Çarlık sınırları içindeki çeşitli milletleri değil, aksine birbirine daha sıkı bir şekilde bağlayacaktır. Fakat ihtilâlin hemen ertesinde, bu milletlerin birliğini almak suretile Rusya'dan ayrılmak için harekete geçtikleri görüldü. Bu, Rusya'nın dağılması ve parçalanması içindir ki, ihtilâlden hemen sonraki yıllarda, birçok yerde, Sovyet rejimi Rusda'n gayri milletlerin ayaklanmaları için uzun zaman uğraşmak ve kuvvet kullanmak zorunda kalmıştır. Fakat bu mesele bugün dahi halledilmemiş bir problemdir. Çünkü Türk - Müslüman halk devamlı bir problemdir. Yarı yüzyıla yakın bir süre içinde, Türk - Müslüman komünist eğitimi ile yeni bir kuşak yetiştirilmiş olmasına rağmen, bu halkın millî eğilimlerini tamamen yok etmemiştir.

Millî eğilimlerin millî duyguların yok edilmesinin bir sonucu olarak kullanılmıştır. Bunların başında Parti teşkilâtı

Millî eğilimlerin kontrolunda bulunan ekonomik teşkilâtlanmadır. Gerek tarım, gerek ki teşkilâtlanma, özellikle ekonomik tamamlanma milliyetleri birbirine daha fazla karıştırmak ve de kullanılmaktadır.

Tabiatile gerek parti teşkilâtı, gerek ekonominde belinli insanları içine alabileceği için, millî eğilimlerde belinli bir ölçüde etkili olabilir. Bunun içinde topluluklar üzerinde etkili olması bakımından, propaganda en geniş ölçüde kullanılan vasıta olmaktadır. Rusya'nın millî tazınlıklar bakımından uyguladığı siyasî politikasının doktriner prensibi «şekil itibarıyla itibarile sosyalist» olmaktadır. Nazariyatta bunların beraber, bir sosyalist toplumun bütün değer ve menfaatleri için bu prensip uygulama alanında değer ve menfaat kaybetmiştir (50). Zira uygulanan dil ve kültürün esası doğrudan doğruya ruslaştırma'dır. Büyük Rus) dil ve kültürünün milliyetler arasında yayılmasını sağlamak tamamen ruslaştırılarak yetiştirilmesi, milliyetlerinin pratikteki temelini teşkil etmektedir. Bu prensip Müslüman - Türk milletlerine yöneltilmektedir. Bu prensipin uygulanmasında yerli komünistlerden de faydalanılmaktadır. Hindistan Komünist Partisi Birinci Sekreteri, Ş. R. R. Reddi, **Kommunist** dergisine yazmış olduğu «Daima Beraber» başlıklı makalesinde,, ruslaştırma propagandasında yapıyordu: «Ülkemizin bütün halkları ruslaştırılmaktadır».

bütün halk, özel olarak gençlerce öğrenilmesini ge-
paganda etmek yoluyla bu talâkanın kuvvet bul-
mektedir» (51). Kazakistan Komünist Partisi Biri-
Candildin de, yine **Kommunist** dergisinin bir başk-
liyetçiliğe hücum ederek, «Burjuva nasyonalizmi, İ-
nın cumhuriyet okullarında Rus dilinin yerleşmesi
liklerinin Kazak edebiyatına sızması aleyhine ort-
kirlerde de belirmektedir» (52) demiştir.

Bütün bu çabılara rağmen, milliyetçiliğe karşı
zanmış değildir ve Sovyet basını hâlâ bu konudaki
vermektedir (53). Bunun son işareti, Kruşçov'un 2
Ekim 1961 günü Program hakkında okuduğu rapor-
maktadır. Bu raporunda Kruşçov, «Kitlelerin eğ-
proleter enternasyonalizmi ve Sovyet vatanperverli-
rarla durmamız çok önemlidir. En hafif milliyetçili-
kökü bile, uzlaşma kabul etmeyen Bolşevik azmi ile
demiştir (54).

Bu son sözler dahi, milliyetçiliğe karşı savaşma-
lâ bir görev olarak üyelere yüklenmek istendiğini a-

Daha önce yukarıda da belirttiğimiz gibi, Sovye-
dinde din ile milliyetçilik birbirinin tamamlayıcısı
tezadlarını gizlediği ve sınıflar arasında bir ahenk
millî bütünlüğü kuvvetlendiren bir unsur olmaktadır.
beple dine karşı savaş aynı zamanda milliyetçiliğe
tamamlayıcı bir cephesi olmaktadır.

3) Sovyet halklarının birbirleri arasındaki ha-

tandaşı, her türlü millî duygu ve benliğini unutanın liderler tarafından tesbit edilen gayelerine binaen, şüphesiz, Partinin monolitik bünyesinin yarayacaktır. Parti dışı alanda ise, millî karakterlerini sindirmek ve öldürmek için çaba harf edilmektedir. Çeşitli millî tabiatı ile, yıkıcı bir görev olmaktadır. Bu yapıcılık ise, bütün milliyetlere, Sovyet Rus kültürünün aşılması, ekonomik ve sosyal milliyetlerin komünist sistem içinde eritilmesidir.

Sovyet halklarının birbirlerine yaklaşması nam şunları belirtmektedir: «Sosyalist milletlerin millî şekiller kemikleşmez; bu millî şekiller hayatın yeni şartları ile çatışan modası geçmiş öze birbiriine yaklaşır. Bütün Sovyet milletleri için ortak bir kültür gelişmektedir. Her milletin kültür hayatı bir karakter kazanan eserlerle, gittikçe zenginleşmektedir. Bu son cümledeki mantık oyununa hayret etmemiz lazımdır. Milletler-arası karakter kazanan eserlerin kültürünü nasıl zenginleştireceğini anlamak pek zordur. Diğer yandan, Programın bu sözleri de, Sovyet milletlerine yaklaşması bakımından gerekli şartları aparmaktadır. Millî şekillerin, hayatın yeni şartları daşı geçmiş özellikleri, millî kültürlerin doğrudan benlikleridir. Sovyet milletlerinin birbirlerine yaklaşması, bu öz benliklerin atılması şart koşmaktadır.

leketlere de hitap etmektedir. Burada, komünist geçmişte ve bugün kendi içinde karşılaştığı iç meseleleri hatırlamak gerekir. Moskova, bütün komünistleri kendisine sıkı bir şekilde bağlı tutmak suretilerle de âdetâ bir hegemonya kurmak istemiş ve kendi blokun tek merkezi haline getirmeye çalışmıştır. Bu işlemlerde çeşitli tepkiler uyandırmıştır. Şimdi Sovyetlerine de böyle bir görev vermek suretilerle, kendileri komünist memleketler arasındaki bağılılığı karşılıklı yapmak ve görünüşte de bir eşitlik yaratmak istemektedir.

Bundan başka, bu prensipte komünist blokun bir hale getirilmesi gayesi de yok değildir. Bütün bloğun korunmasının Sovyet Rusya'nın Batı Bloku karşısındaki kuvvetlendireceği açıktır.

22. Kongrede okunan Merkez Komitesi Raporuna göre, «Sosyalist memleketler arasındaki milletlerarası kardeşlik ve dayanışma ilişkileri» başlığı altında ilgi çekici bir şekilde belirtilmektedir (57). Buna göre, bu kardeşlik bağlarının gelişmesi, «sosyalist» sisteminin gelişmesi, şu merhaleleri geçmektedir. Birinci safhada bu memleketler arasında ticarî, ilmi ve kültürel birliği konusunda iki taraflı anlaşmalar yapılmıştır. İkinci safhada, «kardeş partiler» doğrudan doğruya üretim alanlarında işbirliği yapmışlardır. 1959'dan itibaren başlayan üçüncü safhada, ekonomik kalkınma plânları koordine edilmiştir. Bu safhada parti ve hükümet liderleri arasında önemli ekonomik ilişkilerde periyodik danışma ve görüşmeler olmuştur.

maktadır (58). Bunun için dayanılan muhakeme Dünya Savaşından sonra bir sosyalist dünya bu dünyanın üyelerinin ekonomik gelişmeleri miştir. Bunlardan bazıları hâlâ sosyalizmi çabalarken, bazıları (yani Sovyet Rusya) komünal na geçmiştir. Bu ahenksizliği gidermek için ler arasında işbirliği ve karşılıklı yardım zarur bir memleket sosyalizmi tek başına gerçekleşt yalist memleketlerle işbirliğinde bulunmak v almak zorundadır. Üçüncü olarak, sosyalist dü lişmesi için, işgücü ve kaynakların lüzumsuz yer için, bu memleketler arasında işbölümü yapılmalıdır.

Görüldüğü gibi, ilk bakışta Sovyetler Birliği list memleketler arasındaki bağların kuvvetlendir lik çerçevesi içine sokulmuş gibi görünmekle t komünist blok içinde Sovyet Rusyanın üstünlüğü te ve bu üstünlük siyasal unsurlara değil, fakat e triner faktörlere dayandırılmaktadır.

5) Sovyetler Birliği halkı ile bütün memleketli işçiler arasındaki bağların kuvvetlendirilmesi : Bu revde olduğu gibi burada da bahis konusu olan, iş yüklemekten ziyade, Sovyetler Birliği Komünist P ler arası komünizm hareketine yönelen bir prensibi tir. Üyeler bakımından da, böyle bir prensibi on mektir.

beri Moskova bütün komünist partilerin merkezi. Rusya bu santralizasyonu daha teşkilâtlı hale getirdi. Martında III. Enternasyonal'i kurmuş, bu teşkilâtı dağıtıldıktan sonra, 1947 Ekiminde Kominform'u kurdu. 1948 yılında Yugoslavya'nın Kominform'dan ayrılması teşkilâtta ağır bir sarsıntı geçirmiş ve bundan sonra 1949'da teşkilât ilga edilmiştir. Kruşçov devri ile beraber, komünizm hareketini organize ve idare etme bakımından ilgilendirilmiştir. Bu da, diğer memleketler komünist partilerinin zaman zaman toplanarak ortak taktik ve programlar hazırlamalarıdır. Bu toplantıların en önemlisi 1957'de Moskova'da yapılanıdır. Bundan sonra 1960'da Paris'te ve 1960 Kasımında Moskova'da iki toplantı yapıldı. Bu toplantılarda daima iki mesele üzerinde konuşuldu. Bir yandan komünist partilerinin bizatihi kendileriyle, diğeryandan komünist partileri ile «proletaryanın mücadelesindeki işbirliği (59). Şüphesiz bu iki meseleden en önemlisi budur. Zira komünist partileri için yeni kuvvetlerin memlekette meydana gelen sosyal ve fikrî hareketlerin içinde komünist partilerinin faaliyetleri gayet gerektirmektedir.

Yeni parti programında belirtildiğine göre, demokratik toplumda bu konuda yapılacak mücadelede bahis konusu olan, «kapitalist tekeller», «maliye ve ticaretten özel teşebbüslerdir. Özel teşebbüse cephe alan proletaryanın müttefikleri sayılmaktadır. Programın 14. maddesi «Proletarya, tekellerin kudrine karşı mücadelesini

egemenliğine karşı mücadele etmek için, başlı köylüleri birleştirir. Kapitalizmin proleter statü sosyal alanda değişiklik ihtiyacını duyan büro ların önemli bir kısmı işçi sınıfının müttefikler

Görüldüğü gibi, komünizm, iyi niyetlerle formülara taraftar olanları, radikal toprak reform ve memur ve **aydınların bir kısmını**, bir toplum rükulenmesinde tabii müttefik olarak görmekte gibi hareketleri hararetle savunmaktadır.

VII

İkinci Maddenin (f) paragrafı da şu görevle dir: «**Partinin ideoloji ve teşkilât bütünlüğünü b lendirmek; Partiyi, asıl Komünist ünvanına lâyık masına karşı korumak; Partiye ve halka karşı sa olmak; Parti ve devlet sırlarını saklamak**».

Kongreye sevk edilen tüzük tasarisında, bir nundaki «kuvvetlendirmek» deyimini yerine «korum nlı» idi. Fakat «korumak» deyimini zayıf bulunmuş yerine «kuvvetlendirmek» deyimini konulmuştur.

Yukardaki görevde belirtilen prensiplerden 1 olarak, 1939 tüzüğünde yer almış değildi. Yalnız 19 riş kısmında, üyelerin, parti saflarının birliğinin bahsedilmekteydi. Buna karşılık 1952 tüzüğünde iki paragrafta yer almıştı. 1952 tüzüğünün 3. Ma fında, Partiye karşı de

sıkı, disiplinler ve yekpâre bütünlüğünü koruma m
Kozlov, Kongrenin 28 Ekim 1961 tarihli oturumunda
sını sunarken okuduğu raporda bu konuda şöyle de
mizin kuvveti ve yenilmezliği, saflarının monolitik
şuurlu demir disiplinden gelmektedir. Bir Parti üye
olojik ve teşkilât bütünlüğünü faal bir şekilde sav
bulunmalı ve Partiyi asıl komünist ünvanına lâyık
sızmasına karşı korumalıdır» (61).

Görevlerde belirtilen, Partinin ideolojik bütün
ması meselesine gelince, ideolojik bütünlüğü yeni
nın çizmiş olduğu yeni doktriner çerçeve içinde ele
Eski tüzüklende böyle bir hüküm yoktu. Fakat, 2
yeni bir devir açtığını ilân ettiğine göre, Partinin y
bu devrenin prensipleri olmaktadır. Bu da komün
şasıdır.

Üyelerin Partiye ve Halka karşı doğru ve nam
selesinde ise, Parti ile Halkı birbirinden ayırmak
asıl önemli olan, Partiye karşı namusluluktur. 195
1961 tüzüğünün de tasamısında sadece Partinin adı
ve **halka karşı** deyiminin ancak Kongrede ilâve edi
itibarile Partiye karşı bir görevin bahis konusu
göstermektedir. Partiye karşı doğruluk ve namu
mak istenen, bir üyenin kendisine verilen emirleri
rette yerine getirmesi ve yerine getiremediği zama
itiraf etmesidir. Totaliter bir rejimde, bir insanın
etmesinin çok kere neye mal olabileceğini tahmin
dır. Kaldı ki, Sovyet Rusyada pek çok kereler ra

Sanırız ki, bu, rejimin siyasal mahiyetini, Parti ile içine ne derece girmiş olduğunu göstermeye yeter. Parti sırlarının saklanması da, Parti zaafılarının ve onların kamu oyuna aksetmesini önlemede bir tedbirdir.

VIII

İkinci Maddenin (g) paragrafının belirttiği görevler şunlardır: «**Tenkidi ve kendi kendini tenkidi geliştirmek; kusurları açıklamak ve bunların giderilmesi için savaşmak; kendini beğenmeye ve başkalarının gönlünü hoş etmek için mücadeleye karşı mücadeleye; tenkidi kaldırmaya yöneltmek; büse şiddetle engel olmak; Parti ve devlete zararlı faaliyetleri önlemek ve bunları, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Komitesi de dahil olmak üzere Parti organlarına bildirmek.**»

Bundan önceki paragrafta belirtilmiş olan halkın namuslu olma prensibini bu paragrafın ışığında, bir kere daha görürüz ki, bahis konusu olan Partiyeye karşı namusluluktur. İkinci olarak, bu paragrafın, Parti sırlarının saklanması prensibi ile birliktir tutmak gerekir.

(g) Paragrafının koymuş olduğu görevleri bir tek kelimeyle söylemek mümkündür: Partinin kendi kendisini sıkı bir disiplin içinde tutması. Bu, başlangıçtanberi böyle olmuş bir görev olarak üyelere tenkit (**kritika**) ve kendi kendini tenkit (**samokritika**) bir görev olarak vermiş değildir. Fakat Partinin aralarında, Parti görevlilerini Parti toplantılarında

ye temas etmiş olmakla beraber, fazla bir şey sö-
 ragrafının belirttiği görevler üzerinde bir iki cüm-
 yetinmiştir (63). Halbuki 1952'deki 19. Kongre
 okuduğu raporda bu nokta üzerinde özellikle
 Malenkov, birçok Parti ve devlet görevlilerinin t-
 gösteremediklerinden ve tenkidî önlemek için ça-
 dan şikâyet ederek, bunun bürokrasiye ve durgun-
 Parti liderlerinin üyeler arasındaki prestijini za-
 liderliğinin varlık sebebinin, tehlikeleri daha çok
 bi tedip, bunların gerçek bir tehdit haline gelm-
 duğunu belirtmiştir.

Totaliter bir rejim olarak Sovyet rejimi ne
 olsun, tamamiyle bir sorumsuzluk içinde bulun-
 mez. Milletlerarası plânda bir yaşama mücadeles-
 ğu bir gerçektir. Onun bu mücadelesi, diğer mill-
 ması gayesine yönelse de, gerek içerde, gerek dış-
 leyi en iyi şekilde yürütmek zorunda olduğu laçıl-
 luk özellikle liderler için varıddır. Liderlerin kiti-
 trolu ancak gayet komplike bir teşkilâtlanma
 ğundan, bu teşkilâtlanmanın da iyi bir şekilde
 için de kendi-kendini kontrol etmesi gereklidir.
 tarafından kontrolunda en etkili vasıta ve rejim
 Komünist Partisi olduğundan, bizatihi Partinin
 içinde bulunması hayatî önem kazanmaktadır.
 kit ve kendi-kendini tenkit sistemi de, Partinin
 yönelen önermeli bir kontrol usulü olmaktadır.

Bununla beraber, Parti içindeki bu tenkit p-

gunsuzluk ve aksaklıkları ortaya çıkarmalıdır. egemenlik ve otoritesinin kuvvetlenmesine hizmet eden Parti, devlet ve genel olarak kamu hayatlarının kolaylaştırılmalıdır. (65).

(g) paragrafında belirtilen görevlerin son Parti ile devlete zararlı faaliyetleri, Merkez Komitelerine, y. ukarı kademelere bildirme görevinden ele almak gerekir. Zararlı faaliyetin mahiyetini belirtmediğine göre, bunu, liderlere ve onların partilerinde olan herşey olarak almak gerekir. Böylece, üyelik bir itaati sağlanmak suretile, liderlerin Partilerinde de kolaylaşmaktadır.

IX

(h) Paragrafının koyduğu görevler de şunlardır: **iş niteliklerine göre kadroların seçiminde Partinin inhiraf etmeden yürütmek. Kadroların seçiminde Leninist prensiplerin bozulmasına karşı hiçbir taviz bırakmamak».**

(h) Paragrafının bu görevleri 1939 tüzüğünde 1952 tüzüğü ise, sadece birinci görevi, fakat daha geniş şekilde belirtmektedir. 1952 tüzüğünün 3. Madde göre, Parti ile ilgili herhangi bir göreve adam seçimi talimatına sıkı sıkıya uyulacaktır. Kişisel dostluk özelliklerini bu gibi işlerde nazarı itibare almak Partinin yararına dahi gerektirecekti. 1961 tüzüğü şimdi bu işi daha genişletmiştir.

gımsızlıkla hareket etmek ve meseleleri yapıcı
mak zorundadırlar. Bunu yapabilmek için de gen
hibiz...» (66). Fakat Kruşçov'un bundan sonraki
şılmaktadır ki (67), mahallî parti organlarının
ile gerçekleştirilmek istenen şey herhangi bir eko
teşkilâtta bir memurun davranışı Parti politikası
ha yukarı Parti kademelerinin emirlerini beklemel
fiyesidir. Kruşçov'un, bu vesile ile, üretim plânla
len rakamların indirilmesi hususunda devamlı ş
endüstri teşebbüsleri müdürlerine, kollektif çift
ve devlet çiftlikleri idarecilerine karşı gösterdiği
ları gerçek liderler olarak saymaması, üzerinde du
tadır sanırız. Yine bu kadroar meselesile ilgili ola
zı Leninist prensiplere de atıfta bulunmuştur ki,
dir: Parti politikasının gerçekleştirilmesi için yap
denenmiş yaşlı liderlerle, kendi alanlarında sağl
enerjik, genç teşkilâtçıların kuvvetlerinin birleştir
ranlarının icra edilip edilmediğinin sıkı bir şekild
ti ve hükümet organlarının çalışmalarındaki eksik
dermek için kendini beğenmişliğe ve üst makam
hiçbir şekilde izin vermemek gibi...

Böylece, yeni tüzük Parti teşkilâtının alt kade
likle mahallî organlara daha fazla karar ve hareke
me gibi bir eğilim göstermektedir. Fakat, bunu y
alt kademe organlarının yukarı kademe organla
Parti liderliğine tam bir sadakatle bağlı militan
teçhiz edilmesine de birinci derecede önem verm

miş ve bunun arkasından Parti politikasının kararlarının yürütülmesi zorunluluğundan sözünde ise, [Madde 3, par. (f)] Parti ve Devle zikredilenek, Partide, biri liderler için, diğeri üzere iki ayrı disiplin mevcut olmadığı özellik buki şimdi 1961 tüzüğü, bu açıklamayı yapı ler deyimini kullanmaksızın, yaptığı hizmetler kiler ne olursa olsun demek suretile gayet gen mayı tercih etmiştir. Sanırız ki, bu da üzerinde tadır.

Partinin elit ve militan Leninist vasfını ko rejiminin başlangıcından itibaren Parti disipli verilmiştir. Parti disiplininin korunması özellikle li olmuştur. Parti iktidar için en etkili manivelâ manivelânın etki ve sağlamlığı, bunun tecanüs v yanadaktır. Bu tecanüs ve yekpâreliği sağlayaca Bu sebeple ihtilâlin ilk günlerinden itibaren Par ni sağlamak amacı ile merkezî bir kontrol org Çeşitli gelişmelerine rağmen bu organ (68), Parti si **(Komitet Partiynogo Kontrolya pri TsK KP)** de önemli bir organ olarak devam etmektedir. T (a) paragrafına göre, Komitenin görevlerinin Parti ve devlet disiplinine saygı göstermelerini sa devlet disiplini ile Parti programı ve tüzüğünün ihlâlini önlemek ve gerekli tedbirleri almaktır. Pa lâl eden üyelere, tüzüğün 8 - 13 üncü maddeleri çeşitli cezalar verilir ki, bunların en ağırı Partide Partiden çıkarılma kararı

Bu paragraf Kongreye sevk edilen tüzük tasarı-
mayın, tamamen Kongre tarafından tüzüğe sokulm-

Diğer yandan, 1939 tüzüğü bu mahiyette bir g-
miştir. Buna karşılık, 1952 tüzüğü ise, Birinci M-
manlarının saldırgan hareketlerine karşı Sovyet
tif savunmasını her vasıta ile kuvvetlendirmek» b-
du. 1961 tüzüğü, şimdi, «düşmanlarının saldırgan
yimini tamamen kaldırmış, sadece savunma gücün-
dan söz etmiştir. Ayrıca, milletler arasında dost-
mücadele etmeyi üyelere bir görev olarak vermiştir
rış ve dostluk için mücadele, münferiden bir üyen-
çok ötesinde bir iştir ve herşeyden önce liderliğin
lendirir. Fakat burada da bahis konusu olan, (e)
duğu gibi, milletlerarası plânda bir politikanın ilâ-
ganda gayesine yönelmektedir. Zira, bir yandan so-
arttırılması söz konusu edilirken, öte yandan bar-
dem vurmak birbiri ile çatışan iki ayrı davranıştır
ranışları 22. Kongrenin dokümanlarında da görm-
Meselâ, yeni Parti programı milletlerarası münas-
bol, bol, barış içinde bir-arada yaşama propagand-
buna kendisine göre anlam vermektedir. Program
liği Komünist Partisi, dış politikasının ana gayes-
ler Birliğinde komünist bir toplumun kurulması v-
sisteminin gelişmesi için gerekli barışçı şartların
almaktadır...» (69) demek suretile barışı ne için
belirtmiş olmaktadır. Yine program, barış içinde l-
ya da şu şekilde belirtmektedir: «Barış içinde b-

«sosyalist vatanımızın ve bir bütün olarak
venliğini ve dokunulmazlığını korumak
dirleri almak» tan (72) söz edilmektedir.
Raporu da, sosyalist devletlerin kollektif
Paktı Teşkilâtı ile Karşılıklı Ekonomik Y
den güne kuvvetlendiğini iftiharla belirtmek

Görüldüğü gibi, barış içinde bir-arada y
tikası gerçek iyi niyetli bir politika olmayıp
kılınması için, karşı tarafın zayıflatılması
yönelen bir vasıtaadır.

XII

Sonuç : Sovyetler Birliği Komünist Parti
ki görevler dahi, - Partinin teorik bünyesinde
gözönüne almasak bile -, Stalin'in ölümünden
geçirmiş olduğu önemli transformasyonu belir
koymaktadır. Rejim, totaliter ve tek partili ol
le beraber, dayandığı unsurlar değişmiş, özellikle
vetli bir ideolojik endoktrinasyona terketmiş g
Özellikle 22. Kongre ile beraber ideolojik unsur
deki yeri daha da kuvvetlenmiş veya hiç değils
kası böyle bir kuvvetlendirmeye yöneltilmiştir.
rak da, rejimin bilfiil temsilcisi olan liderlik ile
tak bir bağ yaratılmaya çalışılmaktadır ki, bu da
daki her çeşit teşkilâtlanmaya bir dereceye kada
lamak yoluyla gerçekleştirilmek istenmektedir. B
sinde, üyelere verilen göre